Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Lausunto

20.9.2022

VN/17/2022
VN/17/2022-TEM-86

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta asetukseksi kestävien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavien vaatimusten puitteista ja direktiivin 2009/125/EY kumoamisesta (U 44/2022 vp)

Asiantuntijakuuleminen 21.9.2022; Työ- ja elinkeinoministeriön lausunto

EU:n komissio julkisti 30.3. kestävän tuotepolitiikan aloitteensa (Sustainable Products Initiative), joka sisälsi muun muassa ehdotuksen uudeksi asetukseksi kestävien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavien vaatimusten puitteista (jäljempänä ekosuunnitteluasetus). Asetus kumoaisi voimassa olevan direktiivin energiaan liittyvien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavien vaatimusten puitteista (125/2009/EY).

Työ- ja elinkeinoministeriö esittää kunnioittavasti lausuntonaan seuraavaa:

Ehdotuksen tausta ja tavoite

Voimassa olevan energiaan liittyvien tuotteiden ekologista suunnittelua koskevista vaatimuksista annetun direktiivin perusteella komissio on antanut asetuksia yksittäisiin tuoteryhmiin kohdistetuista vaatimuksista. Sääntely on koskenut ainoastaan energiaan liittyviä tuotteita ja vaatimukset ovat voineet koskea esimerkiksi energiatehokkuutta, materiaalitehokkuutta tai resurssitehokkuutta. Vähittäisellä vaatimusten kiristämisellä on heikoimpia tuotteita saatu poistettua markkinoilta.

Komission asetusehdotuksen tavoitteena on tehdä kestävistä tuotteista normi EU:n markkinoilla ja pienentää niiden yleisiä ympäristö- ja ilmastovaikutuksia. Ympäristöpoliittisten tavoitteidensa lisäksi asetusehdotus tavoittelee tavaroiden vapaan liikkuvuuden ja sisämarkkinoiden vahvistamista. Asetuksella laajennettaisiin ekosuunnittelusääntelyn soveltamisalaa.

Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Uudella asetuksella ehdotetaan laajennettavaksi sääntelyn soveltamisalaa siten, että asetus koskisi tuotteita yleensä, ei ainoastaan energiaan liittyviä tuotteita. Tuote-käsitteen piiristä suljettaisiin kuitenkin pois ruoka, rehu, ihmisten ja eläinten lääkkeet, elävät kasvit, eläimet ja mikro-organismit, ihmisestä peräisin olevat tuotteet sekä kasvien ja eläinten tulevaan lisääntymiseen välittömästi liittyvät tuotteet.

Asetuksen soveltamisalaan kuuluva tuote voitaisiin saattaa markkinoille EU:ssa ainoastaan, jos se täyttää asetuksessa ja sen nojalla annettavissa delegoiduissa säädöksissä säädetyt edellytykset. Toisaalta jäsenvaltiot eivät myöskään voisi estää vaatimukset täyttävien tuotteiden pääsyä markkinoille.

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Työ- ja elinkeinoministeriö				
PL 32 00023 Valtioneuvosto	Aleksanterinkatu 4 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 1606 2160 +358 9 1606 2160	kirjaamo.tem@gov.fi www.tem.fi

Yksityiskohtaiset tuoteryhmäkohtaiset vaatimukset annettaisiin komission antamilla delegoiduilla säädöksillä. Samalla tarkentuisi sääntelyn soveltamisala.

Asetusehdotus ei ota kantaa siihen, mitä nämä tuoteryhmät olisivat, mutta kylläkin asettaa tiettyjä vaatimuksia sille, mihin delegoiduilla säädöksillä asetettavat vaatimukset kohdistuisivat. Tällaisia asioita olisivat tuotteiden kestävyys ja luotettavuus, tuotteiden uudelleenkäytettävyys, tuotteiden päivitettävyys, korjattavuus sekä kunnostettavuus, tuotteiden sisältämät huolta aiheuttavat aineet, tuotteiden energia- ja resurssitehokkuus, kierrätysmateriaalisisältö, tuotteen uudelleenvalmistus ja kierrätys, tuotteen hiili- ja ympäristöjalanjälki sekä odotettavissa oleva jätteiden syntyminen.

Asetettavien vaatimusten tulisi täyttää tietyt kriteerit: Tuotteen toiminnalle ei saisi aiheutua merkittävää haittaa, ja tämä haitta tulisi arvioida käyttäjän näkökulmasta. Ihmisten terveydelle ja turvallisuudelle ei saisi aiheutua haittaa. Kuluttajien ei tulisi joutua kärsimään haittaa tuotteiden mahdollisen hinnannousun vuoksi, ottaen kuitenkin huomioon myös mahdollisuudet käytettyjen tuotteiden hyödyntämiseen, käyttöiän pidentymiseen sekä tuotteiden elinkaarikustannuksiin. Talouden toimijoiden kilpailukyvylle ei saisi aiheutua suhteettomia haittavaikutuksia, ainakaan pienten ja keskisuurten yritysten kannalta. Valmistajilta ja muilta talouden toimijoilta ei saisi edellyttää tietyn teknologian käyttöä, eikä näille saisi aiheutua suhteetonta hallinnollista taakkaa. Lisäksi voitaisiin säätää suoritustaso- ja tietovaatimuksista.

Asetusehdotuksen 3 luvussa oleva digitaalista tuotepassia koskeva sääntely olisi uusi kokonaisuus. Digitaalisessa tuotepassissa olisi kysymys digitaalisessa muodossa olevasta tuotetta koskevasta tiedosta, joka on liitetty tuotteeseen esim. QR-koodilla. Niille tuotteille, joille on saatavana digitaalinen tuotepassi, se olisi markkinoille pääsyn edellytys. Ehdotuksen mukaan digitaaliseen tuotepassiin voitaisiin koota kattavasti tietoa tuotteen ja sen raaka-aineiden ja komponenttien alkuperästä, haitallisten aineiden sisällöstä sekä tietoa ja ohjeistusta siitä, miten tuotteen voi korjata tai kierrättää. Sen avulla voitaisiin muun muassa parantaa tuotteiden jäljitettävyyttä arvoketjussa ja helpottaa toimivaltaisten kansallisten viranomaisten suorittamaa tuotteen vaatimustenmukaisuuden tarkastamista.

Asetusehdotuksen 4 luku sisältää merkkejä koskevia säännöksiä. Merkeissä olisi, digitaalisen tuotepassin tapaan, kyse asetusehdotuksen 7 artiklan mukaisten tietovaatimusten täyttämisestä. Asetusehdotuksen mukaan tuotteisiin voisi tulla erilaisia kestävyysmerkintöjä (esim. korjattavuudelle tai kestävyydelle). Mahdollisten merkintöjen pitäisi olla selkeästi esillä tuotteissa ja myynnin yhteydessä.

Muita asetusehdotuksen kattamia asiakokonaisuuksia olisivat priorisointi, suunnittelu ja konsultointi (5 luku), myymättömien kuluttajatuotteiden tuhoaminen (6 luku), talouden toimijoiden velvollisuudet (7 luku), tuotteiden vaatimustenmukaisuus ja vaatimustenmukaisuuden arviointielimen asettaminen (8 ja 9 luvut), kannustimet (10 luku) ja markkinavalvonta (11 luku). Lisäksi 12 ja 13 luvuissa on menettelyllisiä säännöksiä suojamenettelystä, säädösvallan delegoinnista ja komiteamenettelystä.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston kannan mukaisesti TEM pitää EU:n kiertotalousaloitteiden painotuksia tuotepolitiikkaan ja kestävään tuotesuunnitteluun tärkeinä, koska tuotesuunnittelussa tehdyt valinnat ratkaisevat pitkälti tuotteiden elinkaaren aikaiset ympäristövaikutukset. Keskeisiä tavoitteita tulee olla luonnonvarojen säästeliäs ja resurssitehokas käyttö, tuotteiden käyttöiän pidentäminen, kierrätysmateriaalien osuuden käytön lisääminen sekä haitallisten aineiden vähentäminen. Sääntelyn kustannustehokkuus tulee ottaa jatkossakin kuitenkin huomioon.

TEM korostaa, että käytettyjen määritelmien tulee olla johdonmukaisia, ymmärrettäviä ja linjassa muualla käytettyjen kanssa. Lisäksi on tarpeellista huolehtia, ettei päällekkäisyyksiä muun sääntelyn kanssa synny. Erityisesti on huolehdittava samanaikaisesti käsittelyssä olevan rakennustuoteasetuksen ja ekosuunnitteluasetuksen keskinäisestä johdonmukaisuudesta. Mahdollisesti syntyviä ja vältettäviä päällekkäisyyksiä on ennakoitu olevan myös yritysvastuuta koskevan sääntelyn samoin kuin kemikaalisääntelyn (REACH) kanssa. Ylipäätään sääntelyn selkeys on ensiarvoisen tärkeää.

Lisäksi TEM katsoo valtioneuvoston kannan mukaisesti, että 4–7 artikloilla tehtävä toimivallan siirto ei olisi laatunsa ja laajuutensa vuoksi riittävän tarkkarajainen ja täsmällinen. TEM kiinnittää huomiota siihen, että toimivallan siirtoa koskevat ehdotukset jättävät avoimeksi muun muassa sen, mihin tuoteryhmiin sääntely ulottuisi ja millä aikataululla, ja tämä tekee uuden sääntelyn vaikutusten arvioimisen varsin vaikeaksi. Tämän lisäksi menettely delegoitujen säädösten hyväksymisessä kaventaisi jäsenvaltioiden mahdollisuuksia vaikuttaa sääntelyn sisältöön. Yhdessä nämä seikat johtaisivat olennaiseen toimivallan siirtoon jäsenvaltioilta komissiolle.

Mainittujen artiklojen osalta delegoitujen säädösten sijaan täytäntöönpanosäädökset mahdollistaisivat enemmän vaikutusvaltaa jäsenvaltioille säädösten sisällön ja kohteiden osalta ja olisivat siten helpommin hyväksyttävissä. Neuvottelujen aikana näitä asioita tarkastellaan huolellisesti ja arvioidaan tilanteen kehittymistä, ottaen huomioon myös muiden jäsenvaltioiden esittämien näkemysten merkitys sääntelyn sisällön muodostumisessa.

Erityisasiantuntija Eriika Melkas

Liitteet Napsauta tähän hiirellä ja kirjoita liitteiden nimet kukin omalle rivilleen. Rivinvaihto enterillä.

Jakelu

Tiedoksi